

Pareltjes

informatie over de geschiedenis van Rossum
Verspreiding vindt plaats via de website van de Dorpsraad van Rossum
contactadres: pareltjesrossum@gmail.com

nummer 28, oktober 2023

De openbare lagere school en de hervormde pastorie aan de Slotselaan

De gemeente Rossum deed in de jaren 1853 tot 1870 regelmatig verslag van de toestand van haar openbare school. Het gebouw werd aanvankelijk gehuurd van de hervormde gemeente; het onderhoud van de school geschiedde door de overheid. In de rapportage van 1853 lezen we in het gemeenteverslag: 'Enige herstellingen uitgezonderd, is de toestand van het schoolgebouw voldoende.' Maar in 1856, staat er: 'Het schoolgebouw is in zeer goede staat, doch de onderwijzerswoning heeft dringend behoefte aan verbetering.' Er wordt gezegd dat de dakconstructie gerepareerd moet worden en wat dit gaat kosten. Er wordt in 1856 ook geld uitgetrokken voor 'Het stellen van een muur tot afscheiding van het schoolerf met dat van de pastorie van de hervormde gemeente.'

Niettemin waren er blijkbaar toch plannen voor een nieuwe school. Kort daarna, in 1859 meldt het verslag dat de toestand van zowel het schoolgebouw als het schoolhuis 'matig' is. Een jaar later doet de gemeente er nog een schepje bovenop. Men rapporteert dat 'het schoollocaal slecht' is. Tijdens de grote watersnood die de Bommelerwaard in 1861 trof, komt het water in Rossum tot 2 meter boven het maaiveld. Er is veel schade, ook aan de school en het schoolhuis. Er wordt gemeld dat hoofdonderwijzer Van Hoften voor *f* 39,- schade aan zijn woning heeft, voor *f* 4,- aan het huisraad en voor *f* 11,- aan 'materialen'. Voor 'vruchten van de grond' – de hoofdonderwijzer Van Hoften heeft een 'vrije' woning met tuin – wordt de schade van Van Hoften eerst op *f* 205,- geschat, hetgeen later wordt gereduceerd tot *f* 120,-. Het lijkt erop dat de schade aan het schoolgebouw door de watersnood de wens van de gemeente om een nieuwe school te bouwen heeft versterkt.

Maar pas op 3 januari 1883 staat Gedeputeerde Staten van de Provincie Gelderland de bouw van een nieuwe school in Rossum toe. Kort daarvoor, op 29 december 1882, heeft het Rijk voor dit doel aan Rossum een subsidie van *f* 6400 toegezegd. De Raad van de gemeente Rossum had daar op 16 juni 1882 om gevraagd.

De situatie in Rossum week in zekere zin af van wat door de provincie beoogd werd. Er was in Rossum een schoollokaal dat eigendom was van de Nederduits Gereformeerde Gemeente. Dat schoollokaal werd door de gemeente gehuurd ten behoeve van het onderwijs. Naast de school stond de statige pastorie, met een stoep en een bordes. Oudere Rossummers zullen deze pastorie wellicht nog kennen; ze is in het einde van de jaren '60 van de 20e eeuw afgebroken. Op dezelfde plaats stond waarschijnlijk eerder ook een pastorie. Van deze pastorie is een foto bekend, die omstreeks 1860 gemaakt werd door Hendrik Jan van der Dussen, de rentmeester die op Vredelust woonde, er pal tegenover dus. De fotografie stond toentertijd nog in de kinderschoenen en Van der Dussen experimenteerde met de fotografie.

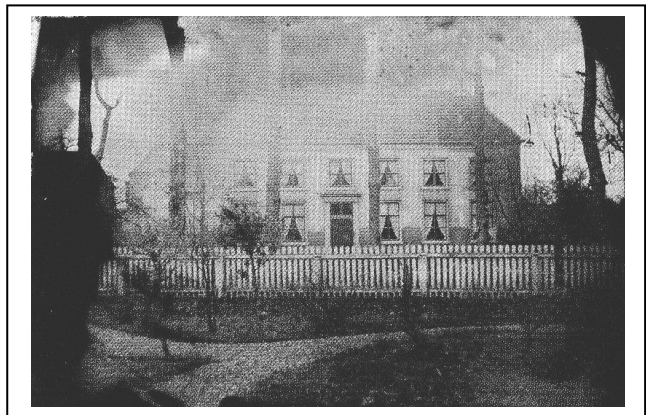

foto uit Sil van Doornmalen's boek Photographiën van weleer; 2008, Streekarchief Bommelerwaard, p.13

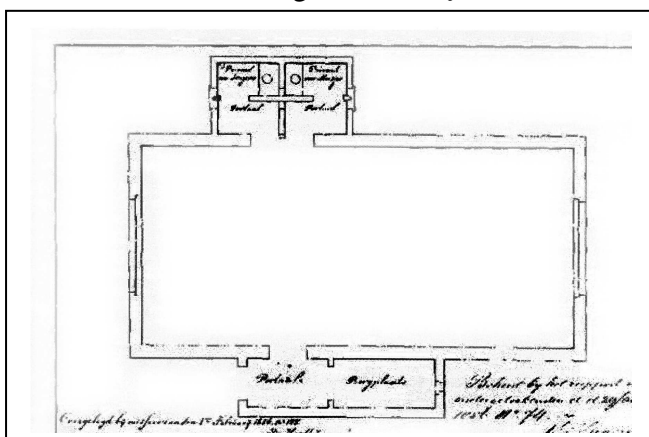
Naast de pastorie bevond zich de school, die in het begin van de 19e eeuw werd gebouwd en uit twee lokalen bestond. Achter de school, in de richting van de kerk, bevond zich het schoolhuis, waar de hoofdonderwijzer met zijn gezin woonde. Dat was Gerrit Hendrik van Hoften, die er van 1826 tot 1868 woonde. Hij nam na 42 jaar afscheid van de school en ging bij zijn dochter in Zoelen wonen. We mogen aannemen, maar daarover is geen zekerheid, dat er vòòr de school die in het begin van de 19e eeuw is gebouwd - de school met twee lokalen dus, waarvan hier een foto wordt getoond - , een nog oudere school is geweest. Die zou bestaan hebben uit een woning voor de onderwijzer met een

wellicht inpandig in de woning aanwezig lokaal voor het onderwijs.

foto uit Sil van Doornmalen's boek Photographiën van weleer; 2008, Streekarchief Bommelerwaard, p.28

Reeds in het begin van de negentiende eeuw werden er door de provinciale overheid eisen gesteld aan een schoolgebouw. Er worden twee ontwerpvoorbeelden van een schoolgebouw verspreid, in de vorm van een tekening van een school voor meer dan 50 kinderen en een voor meer dan 100 kinderen. Zowel de 'kleine' als de 'grote' school heeft slechts één ruimte waar onderwijs in wordt gegeven. Aan het lokaal zijn toiletruimten voor jongens en meisjes gesitueerd. In het extract staat verder dat de bouw van een school voor 50 of meer leerlingen f 1331,75 mag kosten en een school voor 100 leerlingen of meer f 2070,65.

naar een ontwerp van een standaardschool voor 50 leerlingen uit de eerste helft van de 19e eeuw; de school te Varik in 1856

De onderwijswet van 1806 bevat de verplichting voor gemeenten om te zorgen voor een schoollokaal waarin lager onderwijs wordt gegeven. De provincies kregen de opdracht op naleving hiervan

toe te zien. Deze eisen werden vaak genegeerd, omdat een gemeente er het geld niet voor had om een nieuwe school te bouwen of simpelweg omdat men het geld er niet voor over had en andere zaken belangrijker vond.

Op 5 januari 1855 vroeg de gemeente Rossum aan het Rijk om subsidie voor herstel van het schoolgebouw en het schoolhuis. Die werd in 1856 toegekend, ter hoogte van f 500,- . De aanvraag ging gepaard met een uitvoerige toelichting, waarin onder meer het volgende is te lezen:

'In het belang der Gemeente Rossum menen wij niet onopgemerkt te mogen laten, dat het schoollokaal in de jaren 1825 geheel ten koste van de geestelijke beurs van Rossum is vernieuwd en dat, zoo als reeds door het Gemeentebestuur is meegedeeld, het schoollokaal en de onderwijzerswoning sedert dien tijd uit diezelfde fondsen zijn onderhouden, zonder dat de Gemeente daartoe iets heeft bijgedragen. Op eene voortdurende bestemming, welke men aan de opbrengsten dier goederen ten aanzien van het onderwijs gegeven heeft, als kunnende geacht worden in het algemeen belang der Gemeente te zijn, veroorloven wij ons dan ook de vrijheid bij U.E. ten stelligsten aan te dringen, terwijl wij, in het geval dat die kosten niet meer, zoo als vroeger, door de zoogenoemde geestelijke Beurs van Rossum zullen worden gedragen, de eer hebben U.E. in antwoord op het laatste gedeelte van U.E. misfave te kennen te geven dat onze voordragten zich altijd uit hoogst belangrijke verbeteringen of gehele vernieuwingen van schoollokalen hebben bepaald zonder welke hoofdzakelijke vergrooting van dezelve in aanmerking kwamen.'

Uit deze toelichting blijkt dat het schoolgebouw ook op dat moment nog eigendom was van de kerk. Over de Geestelijke Beurs, waaruit de kosten voor de school werden betaald, is nog veel meer te zeggen. Het gaat om de financiële middelen die oorspronkelijk van de rooms katholieke kerk waren, maar als gevolg van de Reformatie in beslag waren genomen. Het beheer van deze middelen was in handen gelegd van de telgen uit het geslacht Van Randwijck. Uit de Geestelijke Beurs werden ook de inkomsten van predikanten en de tractementen van onderwijzers betaald.

